

Gammel krig – unge lesere

KRIG I VIRKELIGHETEN: Nordmenn feirer friheten etter fem års mareritt.

KRIG PÅ TEATER: Nils Ole Oftebro i «Mein Kampf» på Nationaltheatret.

KRIG PÅ TV: Robert Mjelchum i maratonserien «Krigens Vinder» på norsk TV.

Nordmenn fortsetter å interessere seg for den andre verdenskrigen. Hver bokhøst stiger bunken av norske bokutgivelser om denne dramatiske og omstridte tida i nyere norsk historie. Ikke minst synes unge lesere å være opptatt av å fordype seg i små og store hendelser fra krigens Norge.

Nobelpris-vinneren Hermann Hesse kalte «drangen til å glemme» for «menneskenes mest voldsomme og meningsløse trang». Han fryktet at det var tendensen til å bortforklare og fortrenge den første verdenskrigs lidelser som gjorde det mulig å utløse en ny krig bare drøyt tjue år senere.

Det blir ikke like lett å glemme den andre verdenskrigen. Over hele kloden er krigen blitt tolket og gjenfortalt gjennom historiske avhandlinger, rapporter, dokumentar-bøker, spillefilmer, TV-serier, romaner, memorbøker osv. På norsk er over 900 bøker om krigen blitt utgitt. Skal vi tippe at tallet vil overstige tusen i løpet av 50-årsmarkeringen for den tyske invasjonen neste år?

Ny generasjon

Kristian Ottosen, som satt som konsentrasjonsleirfange i Tyskland fra 1942 til 1945, utgir i høst boka «Natt og tåke» (anmeldt i dagens Bøkeksstra). Han sier det slik til Dagbladet: – Jeg tror mye av interessen for krigsbøker henger sammen med det generasjonsskiftet som er skjedd. De aktive i dagens samfunn tilhører nesten i sin helhet etterkrigs generasjonen. Jeg tror de søker bak alt det glorifiserte mediastoffet omkring krigen på film, TV og liknende. De ønsker å få kjennskap til realiteten bak alle klisjeene. De kan dessuten søke denne informasjonen uten den følelsesmessige belastningen selve krigsgenerasjonen har hatt i forhold til dette stoffet.

Også ute i Europa er interessen for eksakt opplysning om krigen stor. I forbindelse med sin bok har Ottosen utarbeidet en nøyaktig fortegnelse over samtlige norske fanger i Natzweiler, leiren der de

FREDRIK WANDRUP

KULTURBILOET

såkalte Nacht und Nebel-fangene skulle forsvinne i all stilhet under de mest unormenskelige fornedrelser. Denne fortegnelsen blir Norges bidrag til en europeisk database om Natzweiler-fanger. Databasen er blitt til på initiativ fra den luxemburgiske justis- og kulturminister Robert Krieps, og det norske bidraget er det første som er levert.

Tysk TV-serie

Natzweiler er i dag et museum, som besøkes av en kvart million mennesker hvert år. Av disse er halvparten skolebarn. Også i Vest-Tyskland arbeides det nå for at unge mennesker skal bli bedre opplyst om hva som foregikk under krigen. TV-stasjonen Westdeutsche Rundfunk jobber for tida med en programserie som skal ta for seg forholdet mellom Tyskland, Danmark og Norge under krigen.

TV-serien skal sendes neste vår, og blir avsluttet 9. april – den dagen tyskerne invaderte Norge. Det siste programmet i serien er en rundbordskonferanse som ble tatt opp på Akershus 23. og 24. august i fjor, der representanter for både motstandsfolk, konsentrasjonsleirfanger, okkuperter og andre grupper deltar.

Slike tiltak er et symptom på at krigen – 50 år etter at den ble startet – fortsetter å leve i europeisk bevissthet. Satsingen på det norske bokmarkedet er et annet.

Bolgen av krigsbøker startet i grunnen med det store verket «Norge i krig» i 1984, sier universitetslektor Ole Kristian Grimnes til Dagbladet. – Hver bokhøst kommer nye bøker. Jeg tror at nye generasjoner interesseres seg for det dramatiske og spesielle i denne tida. De som underviser i historie både i videregående skole og på universitetet opplever også at den ne perioden fengjer. Den er så full av spennende fortellinger. Man opplever også at de som har deltagelse i krigen ønsker å gi sitt bidrag. Iblant blir slike memoarer mye mer enn erindringsstoff. Kristian Ottosens nye bok er for eksempel også et historisk verk.

Forlagene satser på krigsbøker, blant annet av den innlysende årsak at slike bøker selger.

– Jeg tror noe av interessen for denne perioden hos unge mennesker rett og slett skyldes behov for spenning og drama i en tid som er understimulert på slike elementer, sier redaksjonssjef Ole Jacob Bull i Aschehoug Forlag. – Dagens generasjon tror jeg leser om denne perioden nærmest som en slags fiksjon. Det er grenser for hvor langt det for eksempel er mulig å identifisere seg med den avsidende virkeligheten mange opplevde i disse åra, slik det for eksempel står skildret i Kristian Ottosens nye bok. Jeg tror dagens generasjon har såpass stor avstand til krigen at den holder ut å lese om disse opplevelsene. Men iblant er det vanskelig å forholde seg til dem som annet enn en gigantisk, sinns svak fiksjonsverden.

De bøkene om krigen som utkommer, er bare toppen av et isfjell. I tillegg motlar forlagene en hel del manuskripter om krigen som ikke er gode nok til utgivelse. Til gjengjeld venter man i åra som kommer spent på verker som er under produksjon – blant annet biografier om den omstridte kriminalforfatteren, politimannen og nazisten Jonas Lie og den store biografien Hans Fredrik Dahl skriver om Vidkun Quisling.

KOLBEIN FALKEID

... en av årets store diktsamlinger ... og det sier ikke så lite. Det sier at den som kjøper denne diktsamlingen, re på

IG
O
IG
O
blag
O